

EU:s anslutning till Lissabon- överenskommelsen för skydd av ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar

Justitiedepartementet

2018-09-12

Dokumentbeteckning

COM(2018) 350

Förslag till rådets beslut om Europeiska unionens anslutning till Genèveakten inom Lissabonöverenskommelsen om ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar

COM(2018) 365

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om unionens åtgärder efter anslutningen till Genèveakten inom Lissabonöverenskommelsen om ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar

Sammanfattning

Europeiska kommissionen föreslår att EU ska ansluta sig till ett internationellt registreringssystem, det s.k. Lissabonsystemet, för skydd av ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar, t.ex. Champagne. De parter som har anslutit sig till systemet är skyldiga att skydda beteckningar från andra anslutna stater om beteckningarna har förts in i det internationella registret. Enligt kommissionen är en anslutning nödvändig för att EU ska kunna utöva sin exklusiva befogenhet i fråga om det enhetliga EU-skyddet för beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel. En EU-anslutning har enligt kommissionen också en rad fördelar, bl.a. kan det bidra till att motverka exploatering utanför EU av produkter med skyddade beteckningar som innehas av jordbruks- och livsmedelsproducenter inom EU. Regeringen ställer sig i nuläget tveksam till en anslutning och anser att det behövs ytterligare analyser av de ekonomiska följderna för EU efter en anslutning.

1.1 Ärendets bakgrund

Lissabonöverenskommelsen om skydd för ursprungsbeteckningar och deras internationella registrering antogs 1958. Överenskommelsen administreras av FN:s specialorgan för immaterialrätt (WIPO). Genom Lissabonöverenskommelsen har det skapats ett internationellt registreringssystem för skydd av ursprungsbeteckningar. Med ursprungsbeteckningar avses sådana beteckningar, vanligtvis namn, som används för att ange att en produkt har sitt ursprung i ett visst geografiskt område där produktens kvalitet eller egenskaper beror helt eller delvis på det geografiska ursprunget, tillsammans med de naturliga och mänskliga faktorerna. Exempel på skyddade ursprungsbeteckningar är Champagne, Tequila och Parmaskinka.

De stater som har anslutit sig till systemet är skyldiga att skydda ursprungsbeteckningar från andra anslutna stater om beteckningarna har registrerats hos WIPO. För närvarande har Lissabonsystemet 28 avtalsparter, varav sju EU-medlemsstater (Bulgarien, Tjeckien, Frankrike, Ungern, Italien, Portugal och Slovakien). Sverige är alltså inte part.

Inom WIPO beslutades 2015 om en revidering av Lissabonöverenskommelsen genom antagandet av den s.k. Genèveakten. Genèveakten innebär bl.a. att systemet utvidgas till att omfatta även internationell registrering av geografiska beteckningar, som inte ställer lika höga krav på samband mellan produktens kvalitet och det geografiska ursprunget, som ursprungsbeteckningar gör. Vidare innebär Genèveakten att mellanstatliga organisationer som EU kan ansluta sig till överenskommelsen, vilket inte varit möjligt tidigare. Genèveakten träder i kraft efter det att fem parter anslutit sig. För närvarande har endast Kambodja anslutit sig.

Inom EU finns ett motsvarande system för skydd av ursprungsbeteckningar, och geografiska beteckningar för vin, spritdrycker, aromatiserade viner och andra jordbruksprodukter och livsmedel. Skyddet är reglerat i ett antal EU-förordningar. Det innebär att medlemsstaterna är förhindrade att ha egna skyddssystem eller själva skydda beteckningar för denna typ av produkter från tredjeländer som är anslutna till Lissabonöverenskommelsen.

EU-domstolen har slagit fast att EU har exklusiv befogenhet för Genèveakten.¹ Befogenheten grundar sig på den gemensamma handelspolitiken (artikel 207.1 i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, FEUF). Enligt kommissionen är det därför nödvändigt att EU blir medlem i Lissabonsystemet för att EU ska kunna utöva sin exklusiva befogenhet i fråga om det enhetliga EU-skyddet för ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar, och för att sådana EU-beteckningar ska kunna få skydd i tredjeländer. Mot denna bakgrund har kommissionen den 27 juli

¹ EU-domstolens dom den 25 oktober 2017 i mål C-389/15, kommissionen mot rådet.

2018 lagt fram ett förslag till rådsbeslut om att EU ska ansluta sig till Genèveakten inom Lissabonöverenskommelsen. Samtidigt har kommissionen också lagt fram ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om unionens åtgärder efter anslutningen till Genèveakten.

2017/18:FPM163

1.2 Förslagets innehåll

1.2.1 Förslaget till rådsbeslut om EU:s anslutning till Genèveakten

Kommissionen föreslår att rådet ska besluta att EU ska ansluta sig till Genèveakten. Det föreslås också att kommissionen ska företräda EU inom Lissabonunionens församling. Vidare ska kommissionen vara den behöriga myndighet som ska ansvara för administrationen av Genèveakten på EU:s territorium och som ska sköta kommunikationen med WIPO.

1.2.2 Förslaget till förordning om EU:s åtgärder efter anslutningen till Genèveakten

I syfte att skapa en rättslig ram för EU:s deltagande i Lissabonsystemet efter EU:s anslutning till Genèveakten föreslår kommissionen att rådet och Europaparlamentet ska anta en ny förordning.

I förordningen föreslås bl.a. bestämmelser om förfarandet för att bestämma vilka skyddade beteckningar som EU ska ansöka om registrering av hos WIPO i samband med anslutningen. Enligt förslaget ska kommissionen, efter samråd med medlemsstaterna, fastställa en förteckning över dessa beteckningar. Vid valet av beteckningar ska särskild hänsyn tas till beteckningens produktions- och exportvärde, skydd enligt andra överenskommelser och pågående eller potentiellt missbruk i berörda tredjeländer.

I förordningen föreslås vidare bestämmelser om förfarandet efter EU:s anslutning för att ansöka om internationell registrering hos WIPO av ytterligare beteckningar som är skyddade inom EU.

Det föreslås också bestämmelser som avser förfarandet för kommissionens bedömning av tredjeländers beteckningar som är registrerade hos WIPO och som ska skyddas i EU. Enligt förslaget ska det bl.a. införas ett invändningsförfarande som möjliggör för myndigheter och andra berörda att invända mot att en registrerad beteckning får skydd i EU, t.ex. för att den kan utgöra intrång i en äldre varumärkesrätt. Förslaget innehåller även en reglering av förhållandet mellan en internationell registrering av en beteckning och en äldre varumärkesrätt som redan är skyddad inom EU. Regleringen innebär att en sådan internationell registrering inte ska påverka giltigheten av den äldre varumärkesrätten men att den skyddade beteckningen under vissa förutsättningar ska tillåtas att samexistera med det berörda varumärket.

Enligt Genèveakten ska det betalas en avgift för att få en beteckning registrerad hos WIPO. I förordningen föreslås att sådana avgifter ska belasta den EU-medlemsstat där beteckningen har sitt ursprung, med möjlighet för medlemsstaten att begära ersättning från den grupp producenter eller den enskilda producent som använder beteckningen.

I Genèveakten finns bestämmelser om Lissabonunionens finansiering. Bland annat anges att unionens inkomstkällor ska vara de avgifter som tas ut för en internationell registrering samt gåvor och donationer. Vidare anges att om dessa inkomstkällor inte räcker till får särskilda bidrag ges från de avtalsslutande parterna. I förordningen föreslås därför att EU ska få lämna ett sådant särskilt bidrag enligt de tillgängliga resurserna för detta ändamål i EU:s årliga budget.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Det skydd för ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar för vin, spritdrycker, aromatiserade viner och andra jordbruksprodukter och livsmedel som finns inom EU är reglerat i ett antal EU-förordningar. Det finns alltså ingen svensk lagstiftning som ger skydd för sådana beteckningar. I lagen (2009:1424) om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel finns dock bestämmelser som kompletterar de aktuella EU-förordningarna. I prop. 2017/18:267 föreslås också en ny lag om skydd för beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel som innehåller bestämmelser om sanktioner vid intrång i sådana beteckningar som skyddas enligt EU-lagstiftning och internationella avtal. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2019. Propositionen behandlas för närvarande i Näringsutskottet. Det är i nuläget för tidigt att bedöma om kommissionens förslag om EU:s anslutning till Lissabonsystemet kommer medföra några ändringar i nu angivna lagar. Det kan dock inte uteslutas.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Kommissionen har angett att förslagen kan finansieras med de medel som anslagits för innevarande år. Anslag för följande budgetår kommer behövas men bedöms inte överstiga innevarande års anslag.

Det är inte möjligt att i nuläget närmare bedöma eventuella budgetära konsekvenser för Sveriges del. Utgångspunkten är dock att sådana konsekvenser ska finansieras inom befintliga budgetramar.

Kommissionen har gjort bedömningen att någon konsekvensanalys inte behövs i detta fall. Vidare har kommissionen inte gjort någon jämförbarhetsanalys av förslagen.

En s.k. färdplan om EU:s anslutning till Genèveakten inom Lissabon-överenskommelsen offentliggjordes av kommissionen den 21 december 2017. Enskilda och andra berörda parter kunde lämna synpunkter fram till den 18 januari 2019. Det inkom åtta synpunkter där alla utom en var positiva till en EU-anslutning.

Enligt kommissionen finns det ett antal fördelar med att EU ansluter sig till Lissabonsystemet. Bland annat kan det bidra till att motverka exploatering utanför EU av produkter med skyddade beteckningar som innehas av jordbruks- och livsmedelsproducenter inom EU. Enligt kommissionen sänder detta en tydlig signal till landsbygdsaktörerna att EU agerar för att försvara deras lokala värden globalt. Vidare kan EU:s anslutning öka incitamenten för utvecklingsländer att ansluta sig till systemet. Deras producenter skulle då få ett immaterialrättsligt skydd för sina jordbruks- och livsmedelsprodukter i bl.a. EU. Kommissionen pekar också på att EU:s lagstiftning om skydd för ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar redan i stort motsvarar de regler som finns i Genèveakten. Om EU ansluter sig kommer det därför enligt kommissionen inte medföra några större ändringar i sak i den lagstiftningen.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen ställer sig i nuläget tveksam till en anslutning av EU till Lissabonsystemet och ser utifrån svenskt perspektiv inte något behov av en anslutning. Sverige är ett land med en stark varumärkestradition. Svenska företag konkurrerar på den inre marknaden och i tredjeland främst med sina varumärken snarare än med produkternas och tjänsternas geografiska ursprung. Trots att Genèveakten har funnits i över tre år har intresset bland WIPO:s medlemmar hittills varit lågt. Endast sju EU-medlemsstater är med i Lissabonsystemet. Systemet är dessutom redan i dag underfinansierat eftersom kostnaderna klart överstiger de intäkter som det genererar. Hur finansieringen av systemet ska hanteras framöver och vilka följderna blir när Genèveakten träder i kraft är osäkert. Det är tydligt att självfinansiering av Lissabonsystemet inte kommer att vara möjligt förrän på längre sikt, vilket gör att andra verksamheter i WIPO, framför allt de som rör patent och varumärken, tills vidare subventionerar geografiska beteckningar. Det kan inte uteslutas att extra bidrag kommer att behövas från EU till systemet. Regeringen anser därför att det behövs ytterligare analyser av de ekonomiska följderna för EU efter en eventuell anslutning.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

2017/18:FPM163

Medlemsstaternas ståndpunkter är ännu inte kända. Vissa medlemsstater som redan i dag är anslutna till Lissabonsystemet har sedan tidigare ställt sig positiva till en anslutning av EU medan andra medlemsstater som står utanför systemet har gett uttryck för en mer negativ inställning.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Institutionernas inställning till förslagen är ännu inte kända.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Synpunkter på förslaget inhämtas för närvarande. Svar ska vara Justitiedepartementet tillhanda senast den 1 oktober 2018.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Förslaget till rådsbeslut grundar sig på artiklarna 207 och 218.6 FEUF. Godkännande från Europaparlamentet krävs.

Förslaget till förordning grundar sig på den gemensamma handelspolitiken i artikel 207.1 FEUF. Det ska antas i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet, vilket innebär att rådet beslutar med kvalificerad majoritet och att Europaparlamentet är medbeslutande.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

EU-domstolen har slagit fast att EU har exklusiv befogenhet för Genèveakten. Subsidiaritetsprincipen gäller inte på de områden där EU har exklusiv befogenhet.

Kommissionen anser att förslagen är förenliga med proportionalitetsprincipen. När det gäller förslaget till rådsbeslut om EU:s anslutning till Genèveakten anförs i huvudsak att en sådan anslutning är nödvändig för att EU ska kunna utöva sin exklusiva befogenhet i fråga om skydd för ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar på jordbruks- och livsmedelsprodukter. När det gäller förslaget till förordning anförs att det inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå målet att ge EU möjlighet att delta i Lissabonsystemet på ett sätt som garanterar ett effektivt skydd av EU:s ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar. Regeringen delar bedömningen att förslagen är förenliga med proportionalitetsprincipen.

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Förslagen ska behandlas i rådsarbetsgruppen för immaterialrätt. Enligt information från ordföranden ska förhandlingarna inledas den 13 september 2018.

4.2 Fackuttryck / termer

WIPO – World Intellectual Property Organization, FN:s specialorgan för immaterialrätt.

Ursprungsbeteckning – en beteckning som består av eller innehåller namnet på ett geografiskt område, eller en annan benämning som hänvisar till ett sådant område, som används för att ange att en vara har sitt ursprung i det geografiska området, där varans kvalitet eller egenskaper beror helt eller delvis på den geografiska omgivningen, inbegripet naturliga och mänskliga faktorer, och som har gett varan dess rykte.

Geografisk beteckning – en beteckning som består av eller innehåller namnet på ett geografiskt område, eller en annan beteckning som hänvisar till ett sådant område, som anger att en vara har sitt ursprung i det geografiska området, när en viss kvalitet, renommé eller annan egenskap hos varan i huvudsak kan hänföras till dess geografiska ursprung.